

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 7 maj 1923 kl. 5 e. m.

Sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande (nr 3) i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

Genom en den 2 februari 1923 dagtecknad proposition, nr 40, som av riksdagen hänvisats till lagutskott samt, tilldelad första lagutskottet, av sistnämnda utskott överlämnats till behandling av sammansatt stats- och första lagutskott, här nedan kallat utskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1:o) **L a g**

innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag.

Med upphävande av vad i lag eller särskild författning finnes stridande mot här nedan givna bestämmelser förordnas som följer:

1 §.

I fråga om behörighet att innehava statstjänst skall med de undantag, i denna lag angivas, kvinna vara likställd med man.

Angående kvinnas behörighet att innehava prästerlig eller annan kyrklig tjänst gäller vad därom särskilt stadgas.

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 6 saml. 2 avd. 5 häft. (Nr 6.) 1

2 §.

Följande statstjänster må ej innehavas av kvinna:

1. militära och civilmilitära tjänster ävensom sådana tjänster utom krigsmakten med vilka är förenad skyldighet att tjänstgöra vid armén eller marinen;

2. tjänster vid fångvårdsanstalt, allmän uppfostringsanstalt, allmän alkoholistanstalt eller annan dylik inrättning, såvida med tjänsten är förenad skyldighet att inom anstalten utöva ledning eller bevakning huvudsakligen av män eller manliga minderåriga, dock må utan hinder härav kvinna kunna, där särskilda omständigheter därtill föranleda, innehava befattning såsom lärare vid anstalt, som nu sagts;

3. tjänster vid anstalt för sinnessjuka, med vilka tjänster är förenad skyldighet att handhava sådan vård av sinnessjuka, vilken icke skall handhavas av kvinna;

4. tjänster, med vilka är förenad skyldighet att ansvara för eller biträda vid upprätthållande av allmän ordning och säkerhet; dock må utan hinder härav kvinna kunna för särskild uppgift innehava anställning vid poliskår;

5. tjänster vid tullverket, med vilka är förenad skyldighet att fullgöra bevakning;

6. tjänster vid skogsstaten, med vilka är förenad skyldighet att fullgöra bevakning;

7. tjänster, med vilka är förenad skyldighet att meddela undervisning i gymnastik vid högre allmänt läroverk, realskola eller seminarium för utbildande av manliga folkskollärare.

De närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpning av vad sålunda stadgats, utfärdar Konungen.

3 §.

I fråga om behörighet att innehava allmänt uppdrag, vilket icke är att hänföra till statstjänst, skall kvinna vara likställd med man; dock må, där med sådant uppdrag är förenat åliggande, vilket enligt 2 § utgör hinder för kvinna att innehava statstjänst, uppdraget icke innehavas av kvinna.

Denna lag skall träda i kraft den dag, Konungen med riksdagen bestämmer.

2:o) Lag

innefattande tillägg till vissa stadganden i rättegångsbalken.

Härigenom förordnas,

att vad i 1 kap. 6 § rättegångsbalken stadgas angående hinder för män att hava säte i domstol skall äga motsvarande tillämpning ifråga om kvinnor samt om män och kvinnor, vilka äro i skyldskap eller svågerlag, som där sägs, så ock att samma hinder skall gälla för äkta makar;

att vad i 13 kap. 4 § rättegångsbalken sista punkten stadgas angående jäv emot domare i hovrätt skall gälla jämväl där make eller maka, dotter eller sonhustru i underrätten dömt;

samt att vad i 15 kap. 3 § rättegångsbalken stadgas angående hinder för någon att vara fullmäktig på grund av skyldskap eller svågerlag med den, som i rätten domare sitter, eller på grund av att make sitter i rätten, skall äga motsvarande tillämpning jämväl när domaren är kvinna.

Denna lag skall träda i kraft den dag, Konungen med riksdagen bestämmer.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehaft två inom första kammaren i anledning av propositionen väckta motioner, nr 164, av herr *von Geijer* med instämmande av herr *Nils Anton Nilsson* samt nr 165, av herr *Reuterskiöld*. I den av herr *von Geijer* väckta motionen har yrkats, att riksdagen ville för sin del besluta, att i 2 § av det framlagda förslaget till lag innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag skola införas nya moment, upptagande bland statstjänster, som ej må innehavas av kvinna, dels sådana domartjänster, för vilkas beklädande erfordras lagkunskap, dels diplomatiska och konsulära tjänster, socialattaché- och kanslistbefattningar dock undantagna, och dels sådana tjänster, med vilka chefsbefattningar äro förenade.

Herr *Reuterskiöld* har i den av honom framburna motionen hemställt, att riksdagen ville avslå ifrågavarande proposition.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande lagförslag, tillåter sig utskottet att hänvisa till propositionen jämte därvid fogade protokollsutdrag. I fråga om vad motionärerna till stöd för sina yrkanden anfört får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet.

Såsom föredragande departementschefen erinrat, framlade Kungl. Maj:t genom proposition, nr 241, för 1922 års riksdag förslag till lag innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag ävensom till lag innefattande tilllägg till vissa stadganden i rättegångsbalken. Som kamrarna stannade i olika beslut, kom emellertid frågan om lagstiftning i ämnet att förfalla. De nu förevarande förslagen överensstämman i huvudsak med dem, som nästlidet år framlades. I likhet med 1922 års förslag till behörighetslag innehåller sålunda det nu ifrågavarande förslaget i samma ämne en allmän regel om kvinnas principiella likställighet med man i fråga om behörighet att innehava statstjänst. Till denna huvudregel hava fogats bestämmelser för de särskilda fall, i vilka densamma icke skall gälla. I fråga om tidpunkten för lagens ikraftträdande innehålla emellertid de båda förslagen olika stadganden. Enligt fjolårets förslag skulle lagen träda i kraft å viss, numera förfluten dag, under det att i förevarande proposition föreslagits, att tiden för ikraftträdandet måtte bestämmas till den dag, Konungen med riksdagen förordnar. Departementschefen har därvid förutsatt, att beslut om lagens trädande i tillämpning skulle fattas i samband med avgörandet av vissa frågor, som äga gemenskap med spörsmålet om kvinnors tillträde till statstjänst, nämligen om kvinnliga statstjännares avlönings- och pensioneringsförhållanden samt om vissa statstjänsternas eventuella reserverande för kvinnor. Några principer för lösandet av sistberörda problem, vilka skola prövas i den för statsregleringsbeslut gällande ordningen, hava nu icke framlagts.

Beträffande sambandet mellan frågan om behörighet för kvinnor att innehava vissa statstjänster, å ena, samt ordnandet av de kvinnliga befattningshavarnas avlönings- och pensioneringsförhållanden, å andra sidan, anförde utskottet i sitt nästlidet år i samma ämne avgivna utlåtande, bland annat:

Såsom departementschefen erinrat, skulle antagandet av en behörighetslag, utan att samtidigt särskilt beslut fattades om kvinnliga statstjännares avlöning och pensionering, i sistnämnda hänseenden få anses innebära ett provisorium. Verkan därav skulle bliva, att nuvarande avlönings- och pensioneringsbestämmelser, intill dess annorlunda beslutades, bleve gällande för kvinnliga befattningshavare. En dylik anordning måste emellertid, även om provisoriet bleve av kort varaktighet, anses synnerligen otillfredsställande. Det hade av ålder betraktats såsom naturligt, att en person, som utnämndes till ämbete eller tjänst, även skulle komma i åtnjutande av de med beställningen förenade avlöningsförmåner. Den av departementschefen förordade anordningen skulle emel-

lertid medföra, att en kvinna, som under tiden intill dess de kvinnliga statstjänarnas avlöningsförhållanden bleve slutligt ordnade, utnämndes till befattning, som för närvarande vore förbehållen män, visserligen under denna tid skulle komma att uppbära den för tjänsten fastställda lönen, men skulle vara skyldig att underkasta sig de förändringar med avseende å avlöningen, som framdeles kunde bliva bestämda. Därest principen om lika lön för man och kvinna i lika befattning vid den definitiva regleringen av de kvinnliga befattningshavarnas avlöningsförhållanden icke skulle antagas, komme därför en under dylika förhållanden utnämnd kvinna att få vidkännas en måhända avsevärd nedsättning i sin avlöning. Vidare skulle en förändring av pensionsvillkoren antagligen komma att medföra, antingen att hon, ehuru hon under denna tid erlagt föreskriven pensionsavgift, skulle nödgas betala ytterligare avgift för samma tid för att få åtnjuta den med befattningen förenade pensionen, eller ock att hon skulle erhålla en lägre pension än den, som enligt förutvarande bestämmelser motsvarade den erlagda pensionsavgiften. Än större svårigheter skulle genom ett dylikt provisorium uppkomma ifråga om de befattningar, för vilka för närvarande olika avlöningsbelopp vore fastställda för manliga och kvinnliga befattningshavare. Departementschefen syntes utgå från, att den föreslagna lagen i denna del skulle innebära, att, därest kvinna utnämndes till dylik befattning, som förut varit reserverad för män, hon skulle komma att uppbära den för kvinnliga befattningshavare fastställda avlöningen. Detta funne utskottet ingalunda uppenbart. Det ville snarare synas utskottet som om ett antagande av den i den föreslagna lagen givna regeln om likställighet mellan man och kvinna skulle medföra, att kvinna, som utnämndes till tjänst, vilken varit förbehållen män, skulle tills vidare åtnjuta de med tjänsten förut förenade löneförmånerna. I följd därav skulle man uti de befattningar, varom nu vore fråga, få två grupper av kvinnliga befattningshavare med i vissa fall lika beteckning och i stort sett sammanfallande arbete men olika avlöning. I varje fall syntes ett godtagande av den föreslagna anordningen komma att medföra utomordentligt stora svårigheter vid tillämpningen av gällande avlöningsbestämmelser. Utskottet ansåge därför för sin del olämpligt, att bestämmelser åsyftande att reglera kvinnors behörighet att innehava statstjänst, trädde i kraft, innan frågan om kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensioneringsförhållanden blivit slutligt avgjord.

De skäl, som av utskottet sålunda föregående år anförts, finner utskottet fortfarande övertygande. Departementschefen har även — utan

att vilja medgiva riktigheten av utskottets uppfattning — dock såtillvida anslutit sig därtill, att han, såsom ovan nämnts, föreslagit, att lagens ikraftträdande måtte framflyttas till dess beslut fattats rörande de kvinnliga statstjänarnas löne- och pensioneringsvillkor. Den föreslagna lagen skulle sålunda tills vidare komma att sakna praktisk tillämpning. Under dylika förhållanden kan emellertid utskottet icke finna erforderligt, att avgörande nu träffas i behörighetsfrågan. Det torde icke vara lämpligt, att riksdagen fattar bindande beslut i denna viktiga fråga, utan att material föreligger för bedömande av därmed förenade ekonomiska förhållanden. Med hänsyn till det nära sambandet mellan dessa frågor kan givetvis ställningstagandet till spörsmålet om åtminstone vissa statstjänsters öppnande för kvinnor bliva beroende på, huru de kvinnliga tjänst innehavarnas avlönings- och pensioneringsförhållanden komma att ordnas. Jämväl de ifrågasatta bestämmelserna om vissa tjänsters reserverande för kvinnor torde härvid vara av betydelse. Först då förslag föreligga för reglerande av samtliga dessa förhållanden, lär det vara möjligt att överblicka problemet i hela dess vidd. Till dess torde även avgörandet i behörighetsfrågan böra uppskjutas.

Ett antagande av det föreliggande förslaget skulle även kunna komma att medföra vissa svårigheter. Möjlighet finnes, att avlönings- och pensioneringsvillkoren icke komma att samtidigt bestämmas för alla kvinnliga befattningshavare, utan att riksdagen vid olika tillfällen kommer att fatta beslut rörande skilda delar av statstjänsten. Såsom lagrådet uttalat, torde emellertid bestämmelsen om behörighetslagens trädande i kraft icke medgiva, att lagen skulle kunna bliva gällande vid olika tider beträffande särskilda kategorier av statstjänare. Därest man innan nya löne- och pensionsvillkor bestämts för alla de befattningar, som skulle öppnas för kvinnor, önskade bereda möjlighet för dem att vinna anställning inom de grenar av statstjänsten, som blivit i berörda hänseende nyreglerade, finge man därför antingen låta lagen träda i kraft i dess helhet eller också på något sätt söka bringa densamma i tillämpning allenast beträffande de nyreglerade tjänsteområdena. Det förra alternativet skulle emellertid ifråga om de oreglerade delarna av statstjänsten medföra alla de olägenheter, som, enligt vad utskottet föregående år anfört, äro förenade med ett provisorium. Den senare utvägen förutsätter en ändring av lagen, och att antaga en författning, som innan den trätt i kraft skulle bliva i behov av omarbetning, synes icke överensstämma med sunda lagstiftningsprinciper.

Utskottet kan icke heller finna, att ett uppskov med behörighetslagens antagande skulle medföra några väsentliga olägenheter. Departe-

mentschefen har erinrat, att den utredning, som genom en särskild kommitté för närvarande pågår rörande de kvinnliga statstjänarnas avlönings- och pensioneringsförhållanden, skall vara slutförd senast den 30 juni innevarande år, varför frågan rätt snart torde kunna lösas i ett sammanhang.

Några avsevärda fördelar synas icke enligt utskottets mening stå att vinna genom ett avgörande av behörighetsfrågan redan innevarande år. Även om lagens antagande i någon mån skulle underlätta den pågående utredningen rörande de kvinnliga statstjänarnas avlönings- och pensioneringsförhållanden, torde den lättnad, som sålunda skulle ernås, bliva synnerligen obetydlig. Vad angår påståendet, att för de kvinnor, som nu förbereda sig för anställning i statens tjänst, skulle vara av värde att så snart som möjligt erhålla vetskap om vilka befattningar, som framdeles skulle stå dem öppna, bör märkas, att därest lagens ikraftträdande på grund av inträffande omständigheter skulle komma att uppskjutas, nämnda kvinnor under lång tid skulle kunna bliva avstängda från levnadsbanor, där de väntat att finna sin utkomst.

Det framlagda förslaget till lag innefattande tillägg till vissa stadganden i rättegångsbalken utgör endast en följdförfattning till behörighetslagen och bör givetvis antagas samtidigt med denna. Med den ståndpunkt, utskottet intager, saknar utskottet anledning att nu yttra sig rörande innehållet i de föreliggande förslagen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att riksdagen, i anslutning till det i herr Reuterskiölds motion framställda yrkandet, måtte finna Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke för närvarande kunna bifallas; samt

2) att den av herr von Geijer väckta motionen, i vad den icke kan anses genom utskottets hemställan under 1) här ovan besvarad, ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 maj 1923.

På sammansatta stats- och första lagutskottets vägnar:

CARL EKMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Hederstierna**, *C. G. Ekman*, *Nilsson* i Kabbarp, *Nilsson* i Skottlandshus, *Jacob Larsson* och *Rogberg*;
från andra kammaren: herrar *Jansson* i Falun, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Carlsson-Frosterud*, *af Ekenstam*, *Johansson** i Brånalt och *Carlson** i Mölndal.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer

I. av herr *C. G. Ekman*, som ansett, att utskottets utlåtande från och med första stycket å fjärde sidan med kantrubrik »Utskottet» bort hava följande lydelse:

Föreliggande lagfråga förelåg till behandling jämväl vid 1922 års riksdag. De av Kungl. Maj:t då i proposition nr 241 framlagda förslagen till lag innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag ävensom till lag innefattande tillägg till vissa stadganden i rättegångsbalken blevo antagna av andra men ej av första kammaren, i anledning varav frågan om lagstiftning i ämnet för nämnda riksdag förföll.

De nu föreliggande lagförslagen avvika från föregående års förslag därutinnan, att den i fjolårets förslag till behörighetslag upptagna bestämmelsen, att kvinna icke skulle kunna innehava diplomatisk eller konsulär tjänst icke influtit i årets förslag. Dessutom hava föreslagits ändrade bestämmelser i fråga om tidpunkten för lagarnas ikraftträdande. Medan enligt fjolårsförslaget lagarna skulle träda i kraft vid viss, numera förfluten tidpunkt, ifrågasättes nu, att med ikraftträdandet skulle anstå till dag, som Konungen med riksdagen bestämmer. Såsom framgår av föredragande departementschefens yttrande i statsrådet vid lagförslagets remitterande till lagrådet den 13 januari 1923 är avsett, att lagarna skulle träda i kraft, sedan frågan om de kvinnliga statstjänstemännens löne- och pensionsförhållanden vunnit sin lösning, vilket beräknas komma att ske vid 1924 års riksdag.

Såsom skäl att redan nu företaga behörighetslagen till behandling och avgörande har departementschefen framhållit, att även om med lagens antagande förbindes angivna förbehåll om ikraftträdandet, ett sådant beslut dock ägde en principiell betydelse, som icke finge underskattas, i det att därmed toges ett klart och bestämt steg till infriande av det

ord, som tidigare givits genom grundlagsändringen i fråga om kvinnors tillträde till statstjänster. Att mellan frågan om behörigheten att innehåva statstjänst och omförmälda ekonomiska spörsmål skulle råda ett ovillkorligt samband, som skulle utesluta möjligheten eller lämpligheten av deras behandling vid skilda tidpunkter, kunde icke med fog göras gällande. För egen del ville departementschefen fastmera av rent sakliga skäl se en bestämd fördel däri, att den förstnämnda frågan erhöles sin lösning oberoende av en blivande löne- och pensionsreglering. I det läge, vari denna fråga befunne sig, borde det icke ifrågasättas, att vid behörighetsområdets fastställande de ekonomiska synpunkterna skulle vara de i första hand bestämmande. Dessa synpunkter torde ej heller i någon högre grad behöva inverka på beslutet i behörighetsfrågan, ty även om avgörandet beträffande avlöning och pensionering skulle komma att gå ut på en lägre avlöning för kvinnor än för män eller på en tidigare inträdande pensionsålder och därmed högre pensionsavgifter för kvinnor, kunde häri knappast ligga något giltigt skäl att i avbidan på ett slutligt ordnande av dessa spörsmål uppskjuta frågan, vilka tjänster skulle kunna innehavas av kvinnor. På sätt av riksdagsutskottet 1922 framhållits, torde behörighetslagens antagande i av departementschefen nu föreslagen ordning komma att underlätta den pågående utredningen rörande de kvinnliga statstjänarnas avlönings- och pensioneringsförhållanden.

De av departementschefen anförda synpunkterna finner utskottet för sin del övertygande. Det lär icke med fog kunna göras gällande, att ett ställningstagande till spörsmålet om vilka statstjänster, som skola öppnas för kvinnor, skulle bliva beroende på, huru de kvinnliga tjänstinnehavarnas avlönings- och pensioneringsförhållanden komma att ordnas. De rent statsfinansiella synpunkter, som böra anläggas vid bedömande av sistnämnda spörsmål, kunna nämligen icke bliva avgörande för frågan, till vilka statstjänster tillträde över huvud skall beredas kvinnor.

Även om, i enlighet med lagrådets uttalande, bestämmelsen om behörighetslagens trädande i kraft icke utan stöd av särskilda övergångsstadganden kan anses medgiva, att lagen skulle kunna bliva gällande vid olika tider beträffande skilda kategorier av statstjänare, och lagen således böra träda i kraft på en gång för statsförvaltningen i dess helhet, lär ur löne- och pensionsregleringssynpunkt något hinder för en dylik anordning ej möta. Den relation mellan manliga och kvinnliga befattningshavares löner och pensioner, som kan komma att bliva gällande för de s. k. nyreglerade verken, kan nämligen även läggas till grund för en löne- och pensionsreglering för kvinnliga befattningshavare vid verk, som kvarstå på det äldre lönesystemet d. v. s. numera i huvudsak landsstaten

och undervisningsväsendet. Emot ett dylikt provisorium kunna ej anföras betänkligheter av det slag, som i fjolårets utskottsutlåtande framfördes emot den provisoriska löne- och pensionsreglering, som då var ifrågasatt, och som innebar, att de kvinnliga befattningshavarna under provisoriet skulle tillerkännas den för manliga tjänstemän bestämda lönen och sedermera vid den slutliga regleringen eventuellt få vidkännas en löneminskning.

Då man för övrigt för behörighetslagens antagande ej torde böra avvakta den tidpunkt, då lönereglering enligt det nya lönesystemet genomförts inom hela statsförvaltningen, lär det, även om med behörighetsfrågans prövning finge anstå till 1924 års riksdag, likväl bliva nödvändigt att på de områden, för vilka nyreglering då ännu icke genomförts, bestämma de kvinnliga tjänstemännens löner på sätt nyss antytts.

Utskottet kan således icke ur nu anförda synpunkter finna skäl för ett uppskov med behörighetslagens antagande.

Å andra sidan tala, såsom departementschefen i sitt återgivna uttalande till statsrådsprotokollet framhållit, starka skäl för att redan nu behörighetsfrågan vinner sin lösning. Det måste nämligen givetvis underlätta den pågående utredningen av löne- och därmed sammanhängande frågor, om det område, för vilket löne- och pensionsregleringen skulle komma att gälla, blivit på förhand bestämt.

Utskottet vill också framhålla betydelsen av att de kvinnor, som nu förbereda sig för anställning i statens tjänst, så snart som möjligt erhålla vetskap om vilka befattningar, som framdeles skulle stå öppna för dem. Till dess deras utbildning hunnit avslutas, lär det säkerligen löne- och pensionsfrågan hava vunnit sin lösning och därmed även tiden för lagens ikraftträdande hava inträtt. Att kvinnor, som utbildat sig för en viss befattning, skulle på grund av uppskov med lagens ikraftträdande kunna bliva avstängda från levnadsbanor, där de väntat finna sin utkomst, synes utskottet näppeligen vara att befara.

Vad angår behörighetslagens innehåll kan utskottet i huvudsak ansluta sig till det kungliga förslaget. På de av departementschefen anförda skäl finner utskottet sålunda riktigt, att även den diplomatiska banan öppnas för kvinnor. Däremot har utskottet icke kunnat undgå att i viss mån dela den tveksamhet, som i åtskilliga fall kommit till uttryck beträffande lämpligheten av att kvinna nu erhåller tillträde till domartjänster, enkanerligen sådana, med vilka är förenad skyldighet att utöva ordförandeskap i häradsrätt. För utskottet äro härvid praktiska synpunkter bestämmande. Särskilt måste enligt utskottets mening beaktas de förhållanden, under vilka förordnande att såsom vikarie förvalta härads-

hövdingämbete för närvarande meddelas i vårt land. På sätt i propositionen erinrats, har någon kortare tids tjänstgöring för hållande av ting å landet kommit att ingå såsom ett led i den juridiska utbildningen icke blott för blivande domare utan även för många, som senare ägna sig åt administrativ tjänstgöring eller privat verksamhet såsom advokater och affärsjurister. Fullgjord tingstjänstgöring gäller i ett flertal fall såsom kompetensvillkor för administrativa befattningar eller betraktas för dessa, liksom ej sällan inom nyssnämnda slag av privat verksamhet, såsom en värdefull merit.

Under nu berörda förhållanden har det icke kunnat undvikas, att den ordning, i vilken ordförandeskapet i våra häradsrätter i stor utsträckning utövas, blivit i vissa avseenden mindre tillfredsställande. Då unga jurister regelmässigt redan ett par år efter avslutade universitetsstudier erhålla förordnande att förvalta domarämbete, måste härav följa, att denna viktiga och maktpåliggande uppgift ofta kommer att handhavas av personer, vilka icke äro i besittning av nödig erfarenhet och vilkas lämplighet för domarvärvet icke blivit med tillräcklig noggrannhet prövad. Att vidsträcktare möjlighet kunde beredas till en dylik prövning och ett mer omsorgsfullt urval bland aspiranterna till ifrågasvarande domarförordnanden, är ett länge erkänt önskemål. Detta blir särskilt framträdande, då nu ifrågasättes, att även kvinnor skulle kunna bekläda domartjänster. Även om det enligt utskottets uppfattning är befogat att bortse från de invändningar av övervägande principiell natur, vilka från åtskilliga håll anförts mot denna reform, synes vid det praktiska utförandet av densamma en viss varsamhet vara av nöden. Med hänsyn till de brister, som vidlåda det nuvarande systemet i fråga om lantdomarförordnanden, vill det förefalla mindre lämpligt att omedelbart och utan varje förbehåll medgiva tillämpning av behörighetslagens allmänna likställighetsregel även på detta område. Med denna uppfattning har utskottet ansett en utväg böra sökas att möjliggöra en särskild prövning, huruvida lantdomarförordnande bör kunna meddelas kvinna. Detta syfte kan enligt utskottets mening vinnas på det sätt, att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att meddela särskilda föreskrifter i fråga om villkoren för kvinnas tillträde till domartjänst, med vilken är förenad skyldighet att föra ordet i underrätt å landet; och har utskottet i enlighet härmed ansett sig böra föreslå, att till behörighetslagens 2 § skall fogas ett särskilt moment av nyss angivna innehåll.

I fråga om den närmare innebörden av en dylik bestämmelse har utskottet utgått från att det bör tillkomma Kungl. Maj:t att efter hovrätternas hörande fastställa de regler, som härutinnan kunna vara påkallade.

Några mera bestämda direktiv i detta avseende anser utskottet icke lämpligen nu böra från riksdagens sida angivas. Utskottet vill i detta sammanhang blott erinra, att gällande domsagostadga uppställer som villkor för behörighet att förvalta häradshövdingämbete — förutom viss levnadsålder hos aspiranten — att denne fullgjort viss tjänstgöring i hovrätt, större rådhusrätt eller domsaga. Enligt utskottets uppfattning bör det särskilt komma under övervägande, huruvida fullgörande av viss tjänstgöring i hovrätt eller rådhusrätt må förutom viss tids tjänstgöring i domsaga för kvinna utgöra en förutsättning för behörighet att hålla allmänt tingsmanträde.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick godkännas, måtte för sin del antaga följande:

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

1:o) Lag

innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag.

Med upphävande av vad i lag eller särskild författning finnes stridande mot här nedan givna bestämmelser förordnas som följer:

1 §.

I fråga om behörighet att innehava statstjänst skall med de undantag, i denna lag angivas, kvinna vara likställd med man.

Angående kvinnas behörighet att innehava prästerlig eller annan kyrklig tjänst gäller vad därom särskilt stadgas.

2 §.

Följande statstjänster må ej *1 mom.* Följande statstjänster innehavas av kvinna: må ej innehavas av kvinna:

1. militära och civilmilitära tjänster ävensom sådana tjänster utom krigsmakten, med vilka är förenad skyldighet att tjänstgöra vid armén eller marinen;

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

2. tjänster vid fångvårdsanstalt, allmän uppfostringsanstalt, allmän alkoholistanstalt eller annan dylik inrättning, såvida med tjänsten är förenad skyldighet att inom anstalten utöva ledning eller bevakning huvudsakligen av män eller manliga minderåriga; dock må utan hinder härav kvinna kunna, där särskilda omständigheter därtill föranleda, innehava befattning såsom lärare vid anstalt, som nu sagts;

3. tjänster vid anstalt för sinnessjuka, med vilka tjänster är förenad skyldighet att handhava sådan vård av sinnessjuka, vilken icke skall handhavas av kvinna;

4. tjänster med vilka är förenad skyldighet att ansvara för eller biträda vid upprätthållande av allmän ordning och säkerhet; dock må utan hinder härav kvinna kunna för särskild uppgift innehava anställning vid poliskår;

5. tjänster vid tullverket, med vilka är förenad skyldighet att fullgöra bevakning;

6. tjänster vid skogsstaten, med vilka är förenad skyldighet att fullgöra bevakning;

7. tjänster, med vilka är förenad skyldighet att meddela undervisning i gymnastik vid högre allmänt läroverk, realskola eller seminarium för utbildande av manliga folkskollärare.

De närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpning av vad sålunda stadgats, utfärdar Konungen.

2 mom. Konungen äger meddela särskilda bestämmelser angående villkoren för kvinnas tillträde till domartjänst, med vilken är förenad skyldighet att föra ordet i underrätt å landet.

3 §.

I fråga om behörighet att innehava allmänt uppdrag, vilket icke är att hänföra till statstjänst, skall kvinna vara likställd med man; dock må, där med sådant uppdrag är förenat åliggande, vilket enligt 2 § utgör hinder för kvinna att innehava statstjänst, uppdraget icke innehavas av kvinna.

Denna lag skall träda i kraft den dag, Konungen med riksdagen bestämmer.

2:o) Lag

innefattande tillägg till vissa stadganden i rättegångsbalken.

Häri genom förordnas,

att vad i 1 kap. 6 § rättegångsbalken stadgas angående hinder för män att hava säte i domstol skall äga motsvarande tillämpning ifråga om kvinnor samt om män och kvinnor, vilka äro i skyldskap eller svågerlag, som där sägs, så ock att samma hinder skall gälla för äkta makar;

att vad i 13 kap. 4 § rättegångsbalken sista punkten stadgas angående jäv emot domare i hovrätt skall gälla jämväl där make eller maka, dotter eller sonhustru i underrätten dömt;

samt att vad i 15 kap. 3 § rättegångsbalken stadgas angående hinder för någon att vara fullmäktig på grund av skyldskap eller svågerlag med den, som i rätten domare sitter, eller på grund av att make sitter i rätten, skall äga motsvarande tillämpning jämväl när domaren är kvinna.

Denna lag skall träda i kraft den dag, Konungen med riksdagen bestämmer.

B) att herrar Reuterskiölds och von Geijer i ämnet väckta motioner, i vad de ej kunna anses genom utskottets hemställan under A) här ovan besvarade, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

II. av herrar Nilsson i Kabbarp, Jacob Larsson, Jansson i Falun, Carlsson-Frosterud och Carlson i Mölndal, vilka hemställt, att riksdagen måtte, med avslag å herrar Reuterskiölds och von Geijers i ämnet väckta motioner, bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.